

Het Gilgamesj epos

Beschrijving

Hoe moeten we leven als we weten dat we moeten sterven?

Deze vraag wordt gesteld door het eerste werk in de wereldliteratuur, het *Gilgamesj*-epos. Meer dan 4000 jaar geleden ging Gilgamesj op zoek naar onsterfelijkheid. Zoals alle Babylonische literatuur is het epos slechts in fragmenten bewaard gebleven. Desalniettemin zijn geleerden erin geslaagd tweederde van de tekst in leesbare staat te brengen sinds deze in de 19e eeuw werd herontdekt.

Soemerische en Akkadische tekst in spijkerschrift

De Babyloniërs schreven in spijkerschrift op kleitabletten, waarvan talloze fragmenten bewaard zijn gebleven. Door de eeuwen heen hebben geleerden de tekens, die op de stukjes klei waren gedrukt, op papier overgebracht. Vervolgens vergeleken ze nauwgezet hun transcripties en â?? in het beste geval â?? herkenden ze welke fragmenten bij elkaar horen en konden daardoor de hiaten opvullen. De teksten zijn geschreven in de talen *Soemerisch* en *Akkadisch*, die ingewikkelde schrijfsystemen hebben. Dit was een Sisyfus-taak, een taak die de experts van het *Electronic Babylonian Literature*-project zich tegenwoordig nauwelijks kunnen voorstellen.

---

tablet van het *Gilgamesj-epos*, dat dateert uit het jaar 130 voor Christus, waardoor het duizenden jaren jonger is dan de vroegst bekende versie van het epos. Het is heel interessant, merkt JimÃ©nez op, dat mensen Gilgamesj in deze late periode nog steeds kopieerden.

In februari 2023 publiceert de LMU-onderzoeker het *Fragmentarium*. Voor het eerst zal hij ook een digitale versie van het *Gilgamesj-epos* uitbrengen. De nieuwe editie zal de eerste zijn die alle tot nu toe bekende transcripties van spijkerschriftfragmenten bevat¹.

Sinds de start van het project hebben ongeveer 200 wetenschappers wereldwijd toegang gehad tot het online platform voor hun onderzoeksprojecten. Nu moet het ook voor het publiek beschikbaar worden gesteld. *â??Iedereen zal kunnen spelen met het Fragmentarium. Er zijn duizenden fragmenten die nog niet zijn geïdentificeerdâ??*, zegt JimÃ©nez.

Toen de lente in Babylon kwam

Enrique JimÃ©nez wil stuk voor stuk de gaten in de Babylonische literatuur dichtten. Door zijn werk in het project van de afgelopen jaren heeft hij niet alleen nieuwe teksten en auteurs ontdekt, maar ook voorheen onbekende genres: *â??Ik werk bijvoorbeeld met een Iraakse collega aan een tekst die een hymne is aan Babylon, een zeer levendige hymne. De tekst is verrukkelijk. Je kunt de stad heel duidelijk voor je zien. Het beschrijft hoe de lente naar Babylon komtâ??*

Babylon was ooit de grootste stad ter wereld. De stad lag aan weerszijden van de rivier de *Eufraat* op een plek zoâ??n 85 kilometer ten zuiden van het hedendaagse *Bagdad*. De oude metropool, gesticht in het tweede millennium voor Christus, was de zetel van koning *Hammurabi*, die het rijk dat hij erfde uitbreidde zodat het zich uitstreckte van de *Perzische Golf* tot *Noord-Irak*. Tussen de 7e en 6e eeuw voor Christus beleefde Babylon een tweede gouden eeuw. (In 2019 werd de oude stad uitgeroepen tot UNESCO-werelderfgoed.)

- (De rivier van Babylon,) Araá,«tu is de naam,
(gemaakt door Nudimmud, de heer van wijsheid)
- Besproeit de weide, doorweekt het rietstruikgewas,
- Giet zijn water in zee en lagune.
- Zijn velden ontkiemen met nieuwe groei,
- In zijn weiden, gloeiend, ontspringt gerst.
- Dankzij de stroming worden graanbergen hoog opgestapeld,
- Het grasland wordt hoog, zodat kuddes kunnen zwerven en grazen.
- Het vermenigvuldigt, weelderig en overspoelt het land
- Met rijkdom en pracht â?? wat de mensheid betaamt.

â??Vroeger waren er in de Babylonische literatuur geen hymnen aan steden bekend. We hebben 15 nieuwe fragmenten van deze tekst gevonden. Zonder het Fragmentarium zou het reconstructieproces 30 tot 40 jaar hebben geduurdâ??, zegt JimÃ©nez. Zijn team ontdekte ook dat de tekst een belangrijke rol speelde in de klas, aangezien Babylonische schoolkinderen deze als oefening moesten overschrijven.

Teksten van tijdloze relevantie

â??Er is zoveel werk te doen in de studie van Babylonische literatuur. De nieuwe teksten die we ontdekken helpen ons de literatuur en cultuur van Babylon als geheel te begrijpenâ??, zegt Enrique Jiménez. De expert in oude Nabije Oostenstudies is geïnspireerd door de schoonheid van de teksten en hun tijdloze relevantie: â??De vragen die de Babyloniërs zichzelf stelden, zijn niet willekeurig. Ze houden ons tot op de dag van vandaag bezig. Mensen praten altijd over Gilgamesj en de kwestie van sterfelijkheid. De Babyloniërs probeerden het te beantwoorden. Dat is hen niet gelukt, omdat er geen antwoord op de vraag is. Maar alleen al het feit dat ze het hebben aangepakt, dat ze probeerden een antwoord te vinden, helpt desalniettemin.â??

- Op een gegeven moment bouwen we een huishouden, ooit stichten we een gezin, op een gegeven moment verdelen de broers (de erfenis), op een gegeven moment ontstaan er vetes in het land.
- Op een gegeven moment rees de rivier (en) bracht de overstroming, de eendagsvlieg die op de rivier drijft.
- Zijn gelaat staarde naar het gezicht van de zon, toen was er ineens niets meer!

Er is geen canonieke lezing van de sage, die de wereldliteratuur millennia lang heeft beïnvloed. â??Het is aan de lezer hoe hij de tekst begrijptâ??, zegt Enrique Jiménez. Gilgamesj keert terug naar zijn geboorteplaats Uruk, volgens moderne wetenschap de eerste stad in de wereldgeschiedenis. Op dit punt wordt de vertelling abrupt afgebroken en schakelt de tekst over naar een opsomming van de grootte van de stad en haar openbare pleinen. â??Gilgamesh komt thuis en zegt: â??Uruk is eigenlijk een prachtige stad.â?? Er is iets diepers aan de handâ??, zegt Jiménez. In deze interpretatie laat de aflevering zien dat hoewel mensen sterfelijk zijn als individuen, ze voortleven als onderdeel van de stad waarin ze leven en van de menselijke samenleving waartoe ze behoren.

---

¹ De structuur van het Gilgamesj epos is als volgt:

1. Gilgamesj is de grootste koning op aarde, voor tweederde god, eenderde mens en de sterkste held aller tijden. Zijn volk echter vindt hem te hardvochtig en daarom scheidt de hemelgod *Anu* de wildeman *Enkidoe*, die door de nad tu-priesteres *Shamhat* verlicht wordt via gemeenschap.
2. Enkidoe vecht met Gilgamesj, maar verliest het gevecht. Zij worden grote vrienden. Gilgamesj, hunkerend naar een glorieus avontuur dat hem onsterfelijk zal maken, stelt voor op avontuur te gaan in het cederwoud.
3. Voorbereidingen voor de tocht naar het cederwoud; velen steunen de helden, onder anderen de zonnegod *Sjamasj*.
4. De tocht naar het cederwoud.
5. Gilgamesj en Enkidoe doden *Humbaba*, de demonische beschermer van het woud met hulp van *Sjamasj*. Zij hakken de bomen om en bouwen een vlot, waarop zij naar *Uruk* terugdrijven.
6. Gilgamesj is niet gediend van de seksuele aandacht van de godin *Ishtar*. Zij laat haar vader *Anu* de *Stier des Hemels* sturen als wraak op Gilgamesj en zijn stad. Gilgamesj en Enkidoe doden de stier echter.
7. De goden besluiten dat iemand gestraft moet worden voor de dood van *Humbaba*, namelijk Enkidoe. Hij wordt ziek en als hij op zijn sterfbed ligt, beschrijft hij hoe de hel eruitziet.
8. Klaagzang van Gilgamesj voor zijn vriend Enkidoe.

9. Gilgamesj krijgt angst voor de dood. Hij besluit op zoek te gaan naar het eeuwig leven, door een gevaarlijke reis te ondernemen om *Oetnapisjt看* en zijn vrouw te bezoeken. Zij zijn de enige mensen die onsterfelijk zijn en zijn al in leven sinds voor de zondvloed.
10. De reis. De veerman *Urshanabi* boomt Gilgamesj over de Wateren des Doods.
11. Gilgamesj ontmoet *Oetnapisjt看*, die hem het verhaal van de zondvloed² vertelt en hem twee kansen op onsterfelijkheid geeft. Gilgamesj vergooit zijn kansen op onsterfelijkheid echter allebei. Hij kiest ervoor het kruid van het eeuwige leven mee te nemen, valt echter in slaap en terwijl hij slaapt, neemt een slang het kruid mee. Daarna blijft er voor hem niets anders over dan om naar Uruk terug te keren.
12. Gilgamesj laat zijn bal en stok in de onderwereld vallen en Enkidoe gaat ze ophalen, maar de onderwereld grijpt hem. Gilgamesj maakt een gat in de grond en de geest van Enkidoe kan ontsnappen en hem vertellen hoe het er in de onderwereld aan toe gaat.

Gilgamesj en Enkidoe doden Humbaba

² Voornamelijk het verhaal over de zondvloed bracht opwinding te weeg tijdens de ontdekking in de negentiende eeuw. De gelijkenis met het verhaal van de *Ark van Noach* uit de Bijbel was namelijk goed te zien. De verhalen van Gilgamesj zouden verteld zijn in het Midden-Oosten en het is dan ook mogelijk dat deze verhalen deels zijn overgenomen in het Oude Testament, die omstreeks 585 v.Chr. in Babylon werd geschreven. Zowel in de het Oude Testament als het Gilgamesj epos overstroomt de hele aarde door de zondvloed. In het Oude Testament weet Noach te overleven door een ark te bouwen en in het Gilgamesj epos weet *Oetnapisjt看* ook te ontsnappen door een boot. Wetenschappers weten nog niet waarom de verhalen zoveel overeenkomen. Een theorie is dat ze een gezamenlijke â??oerbronâ?? hebben maar die is tot op heden niet gevonden.

Datum aangemaakt

2023/02/07